

ГОТОВНОСТТА НА СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „МУЗИКА“ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА УЧЕБНА ПРАКТИКА В УСЛОВИЯТА НА ОБУЧЕНИЕ В ДИГИТАЛНА СРЕДА

Ралица Димитрова

Резюме: Студията има за цел да представи резултатите от провеждането на Стажантска практиката (Държавна практика) на студентите от IV курс, специалност „Музика“ при СУ „Св. Климент Охридски“, в условията на дистанционно училищно обучение. Изведени са общият брой уроци, по класове, които са разработили и представили студентите. Описани са основните музикални дейности, които трябва да присъстват в обучението по музика и основните музикални способности, които се развиват в процеса на музикално обучение. Студията дава информация за реализирането на Хоспетиране в I-IV клас, която се провежда в VI семестър на 3 курс, специалност „Музика“. Подчертана е необходимостта от умения и знания, изразяващи се в дигитална компетентност, като необходимо условие за успешно осъществяване на обучение в електронна среда.

Ключови думи: студенти, практика, дигитална среда, музика, електронно обучение

THE READINESS OF STUDENTS IN THE SPECIALTY “MUSIC” TO PURSUE A TEACHING INTERSHIP IN A DIGITAL LEARNING ENVIRONMENT

Ralica Dimitrova

Abstract: The purpose of the study is to present the results of the traineeship (State practice) to the students of the 4th year, specialty “Music” at Sofia University “Kliment Ohridski”, in the conditions of distance school education. The total number of lessons, by classes, were designed and

presented by the students. The main musical activities that should be present in music training and described. The studio provides information on the implementation of the course Hospetting in I-IV class, which is held in the sixth semester of 3 Course, specialty "Music". The need for skills and knowledge expressed in digital competence, for the successful realization of e-learning in an electronic environment is emphasized.

Keywords: students, practice, digital environment, e-learning

Професионално подготвеният педагог в сферата на училищното образование е обект на непрестанни изследвания. Цел на педагогическата литература е да открие общовалиден механизъм за осъществяване на качествено обучение по предметите от общообразователната училищна подготовка. За ефективно и резултатно обучение в училищна образователна среда несъмнена роля има учителят. Учителят е този, който води и напътства ученика в процеса на обучение, създава и развива неговите компетентности и умения, използвайки педагогически принципи и механизми. Несъмнено значение за формирането на професионално подготвени преподаватели има висшето учебно заведение (университетът). Той е институцията, която осигурява необходимата квалификация за реализирането на студентите в педагогическата професия.

Обучението на студентите от специалност „Музика“ при ФНОИ, към СУ „Св. Климент Охридски“ обхваща педагогически и музикални дисциплини, които гарантират всеобхватната дейност на бъдещите педагози по предмета музика. В своя четиригодишен курс на обучение студентите се запознават детайлно с механизмите и процесите на педагогическо взаимодействие в предучилищното и училищно обучение. Важен етап от формирането на студентите в бъдещите педагози е организирането и провеждането на практическа дейност, свързана с дисциплините – Хоспетиране, Текуща учебна практика и Стажантска практика. Учебният план на специалност „Музика“ предвижда включването на учебни практики по Хоспетиране в I-IV клас и Текуща учебна практика в I-IV клас в VI семестър на 3 курс. За студентите от 4 курс се залага провеждането на Хоспетиране в V-XII клас и Текуща учебна практика в V-XII клас в VII семестър, а Стажантска практика (Държавна практика) в VIII семестър на последната година от бакалавърската програма. Посочените дисциплини са важен фактор в обучението на бъдещите преподаватели по музика. Наблюдението в реална работна среда и възможността за контакт с ученическия

колектив (класа) дава информация за степента на готовност на студента и мотивацията му за упражняване на учителска професия. Възможността за реализиране на натрупаните през предходните години теоретични знания, прилагането им и трансформиране в педагогически опит са качествено нов етап от студентската работа.

ОРГАНИЗАЦИОННИ АСПЕКТИ ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА УЧЕБНА ПРАКТИКА

Организацията се изразява в осъществяване на договорни взаимоотношения между университета и училището, от което произтичат редица правила и задължения за двете страни. Студентът, като представител на университета, следва да спазва правилника на училището и инструкциите, които му се дават от ръководителя на учебната практика и базовия учител. Посещението на студентите в базовото училище се организира спрямо учебната програма на училището като се осигурява достъп до класовете, необходими за реализиране на необходимия хорариум от часове, заложен в учебния план на специалност „Музика“. За контрол върху активността на студентите се предоставя атестационен лист, в който се отразяват:

- броят на посещенията в клас;
- класовете и паралелките, в които наблюдават урок;
- класовете и часовете, в които асистират на преподавателя по музика;
- класовете и часовете, в които преподават самостоятелно.

След всеки наблюдаван или проведен урок студентите са задължени да предоставят лично своя атестационен лист на базовия учител, който чрез подпис потвърждава присъствието и участието на студента в часа по музика.

Работата на студентите в процеса на наблюдение се изразява в разработване на план-конспект на всеки наблюдаван или изнесен урок. План-конспектът се изготвя лично от студента по предварително зададен модел, който описва основните дейности проведени в часа по музика, целите и задачите, които се залагат в конкретния час. Подробно се разработва ход на урока и коментар (личното мнение на студента) за наблюдавания или проведен учебен час. План-конспектите се събират в портфолио на студента и служат за доказателствен материал към учебната практика.

Проблемът за готовността на студентите от специалност „Музика“ при СУ „Св. Климент Охридски“ за провеждането на Стажантска (Държавна) практика, в условията на дистанционно обучение е изключително актуален и неизследван до момента. Според М. Петкова и З. Вълкова

(Petkova, Vulkova, 2012: 102) готовността за преподаване се разглежда като „комплекс от педагогически и методически компетентности, подкрепени от вътрешната мотивация на самата личност“.

Актуалността на изследваната проблематика произлиза от загължителното въвеждане на дистанционна форма на обучение в българското общообразователно училище, наложена през месец март 2020 година.

Пренасочването на училищното обучение в електронна среда наложи реорганизация на работата на студентите от 3 и 4 курс, специалност „Музика“. Осъществяването на заложените учебни практики за 3 курс – Хоспетуране в I-IV клас и Текуща учебна практика в I-IV клас, както и за 4 курс – Стажантска практика (Държавна практика), фигуриращи в учебния план на специалност „Музика“, принуди студентите, преподавателите от посочените дисциплини и базовите учители от 51 СУ „Елисавета Багряна“ за своевременна организация.

Основните предизвикателства, пред които се изправиха, студенти и преподаватели се състояха в:

- липса на реална комуникация между студенти и ученици;
- липса на реално място (помещение), в което да се извършват дейности осъществяващи обучение по предмета музика.

Невъзможността за физическо присъствие в класната стая и директен физически контакт с учениците провокираха преподавателите към търсене на подходящи програми за дистанционни (онлайн) занятия, които да гарантират образователни резултати за учениците и студентите. За да се осъществи контакт между ученици, студенти и учители се създадоха електронни (виртуални) класни стаи, чрез различни платформи- zoom, google classroom, google meet, shkolo, microsoft teams, които да съберат ученическия колектив (класа) и създадат реални условия за осъществяване на часа по музика. Посредством контролиран достъп до виртуалните класни стаи на студентите от 3 и 4 курс се предостави възможност да общуват с ученици, да наблюдават и участват в учебния процес.

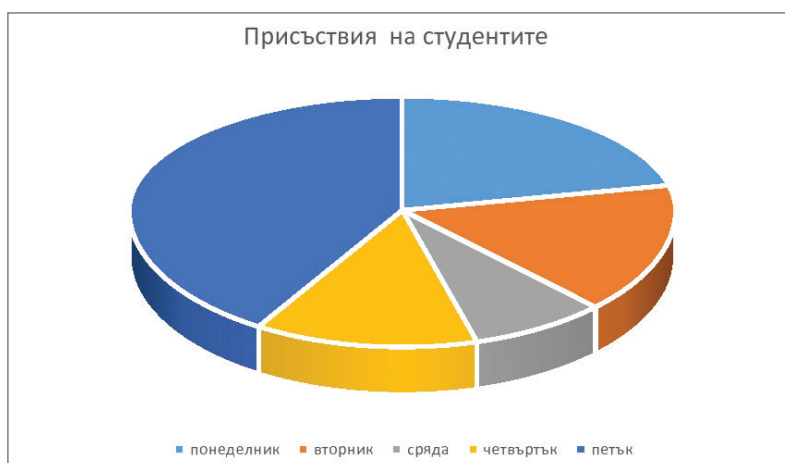
Забележителна е активността на студентите от 3 и 4 курс, които се включиха своеременно към електронните платформи и виртуални класни стаи. За седмицата от 30.03.2020 до 03.04.2020 са присъствали на наблюдения по предмета музика, във виртуална класна стая 81% от студентите в 3 курс. За периода 30.03.2020-03.04.2020 студентите от специалност „Музика“ осъществиха 14 часа наблюдение по предмета музика, в начален етап (I-IV клас). Контролът върху наблюденията на студентите се осъществява от ръководителя на дисциплината, посредством присъствието му във

виртуалната класна стая и създаването на присъствен документ, в който фигурират имената на студентите наблюдавали конкретния час по музика. Присъственият документ с имената на студентите се качва в платформата Moodle, в края на учебното време и въз основа на него се изготвят план-конспекти върху наблюдаваните часове.

Фигура 1. Графика на студентите от 3 курс, за седмицата 30.03.2020-03.04.2020

От изведения резултат за седмицата 30.03.2020-03.04.2020 би следвало да заключим, че студентите имат реална възможност за изпълнение на заложените в учебната програма хорариум от часове по дисциплината Хоспетиране в I-IV клас – 60 часа, при 15 учебни седмици.

Фигура 2. Присъствия на студентите от 3 курс (Хоспетиране в I-IV клас) по дни, за периода 30.03.202-03.04.2020

Електронната форма на обучение за учениците се оказва предизвикателство не само за студентите от 3 курс, но и за студентите в 4 курс, които през своя VIII семестър по учебен план имат провеждане на Стажантска практика (Държавна практика). Физическото представяне на уроците по музика пред класа, в класната стая се организира изцяло чрез електронните платформи, във виртуалните класни стаи с контролиран достъп. Развиването и представянето на уроците се съобразява изцяло с педагогическите форми и методи на работа, но адаптирани към електронната среда.

МУЗИКАЛНИ ДЕЙНОСТИ И СПОСОБНОСТИ В УСЛОВИЯТА НА ЕЛЕКТРОННО ОБУЧЕНИЕ

Музикално-педагогическата литература след 1972 извежда три основни дейности, чието присъствие в часа по музика осигуряват изпълнение на основните педагогически цели за качествено провеждане на часа по музика. Посредством основни музикални дейности – възприемане, възпроизвеждане и творчество, обучението по музика развива музикалните способности на учениците и изпълнява целите на учебната програма във всеки клас. В условията на електронно обучение се наложи акомодация на основните музикални дейности към условията на дигиталната средата.

ВЪЗПРИЕМАНЕ (СЛУШАНЕ) НА МУЗИКА

Възприемането на музика е съществен момент от обучението по предмета. Основните задачи при слушане на музика са:

- да се научат учениците съзнателно да слушат и активно да възприемат музика;
- да се запознаят учениците с разнообразни по характер песни и музикални произведения, което работи за натрупване и разширяване на музикално-слухови представи.

За резултатното осъществяване на този тип музикална дейност е от значение учителят да насочва вниманието на учениците към съдържанието и характера на музикалното произведение. По този начин се развива музикалната памет, лаговият и метроритмичният усет на учениците, което спомага за изпълняване на очакваните резултати от обучението по музика:

- разпознава характерни откъси (вокални и инструментални) от музикални творби от репертоара за слушане в съответния клас;
- разграничава по слух народните песни в репертоара за пеене
- определя бързината, настроението и силата в подходящи музикални примери;
- разпознава слухово музикалните жанрове- марш, валс, право

хоро, ръченица (в първи клас), пайдушко хоро (във втори клас), дайчово хоро (в четвърти клас), жанровете: сюита, менует, гавот, танго, самба, полонез, мазурка, балет, опера, оперета, мюзикъл, рок опера, симфонична поема (в прогимназиален и гимназиален етап);

- разпознава по слух тонови трайности, съответстващи на осмини, четвъртини и половини и цели ноти.

Очакваните резултати от обучението по музика са изпълними само при системна и целенасочена работа на преподавателя върху слуховото анализиране на възприеманата музика. Откриването и осмислянето на музикалните понятия, възможността за пространствено ориентиране на учениците в музикалната материя са необходимо условие за по-нататъшната им работа по предмета музика. Натрупаните музикално-слухови представи в начален етап на обучение са основата, на която стъпват учениците в прогимназиален и гимназиален етап. От тук произтича необходимостта от създаване на слухови навици и умения в учениците, които се изграждат именно чрез упражняване на дейността възприемане на музика.

Възприемането на музика в електронна учебна среда е напълно изпълнима и приложима дейност. Доказателство за това е възможността за прослушване и анализиране на музика, в условията на виртуалната класна стая. Възприемането на заложените в учебното съдържание музикални произведения, изпълняването на задачите към конкретните слухови примери се реализира посредством електронните учебници по предмета музика. Неограниченият поток от информация, който предлага интернет пространството позволява обогатяване на слушателския опит на учениците, чрез включване на допълнителни музикални примери, имащи отношение към учебното съдържание. Търсенето на конкретен музикален пример в интернет пространството е полезен учебен опит за учениците, упражняващ дигитална компетентност и междупредметна връзка с учебния предмет информационни технологии.

ВЪЗПРОИЗВЕЖДАНЕ (ПЕЕНЕ)

За правилното изучаване и възпроизвеждане на песен в часа по музика се прилагат разнообразни форми на работа, в зависимост от поставената задача, възрастта и вокалните възможности на учениците. В началния етап на изучаване се използват въпроси, насочващи вниманието на учениците към различни елементи на музикалния език, свързани с песента:

- за какво се пее в песента? (насочва вниманието върху съдържанието на песента);

- бърза или бавна е песента? (насочва вниманието върху темпото);
- какво е настроението в песента? (характер на музиката).

Могат да се задават въпроси свързани със състава, който изпълнява песента.

- какъв състав изпълнява песента?;
- какъв глас изпълнява песента? (очакван отговор- детски, мъжки или женски глас);
- кои музикални инструменти съпровождат песента?;
- кой танц можем да танцуваме докато слушаме или пеем песента?.

Необходими условия, осигуряващи качествено възпроизвеждане на музика (пее на песен) са :

- певческа стойка;
- звукообразуване;
- правилно интонирание;
- дикция;
- ансамбловост.

За правилното звукообразуване и интонирание учителите по музика следят за *правилната стойка* на учениците. Ученикът по време на пеење трябва да заеме правилна певческа стойка. Тялото и главата трябва да бъдат добре изправени, но не напрегнати, а ръцете при седнало положение спокойно отпуснати встрани или върху коленете. Раменете не се повдигат и мускулите на шията не се напъргат. От правилното дишане зависи честотата и красотата на тона. Поемането на въздух (дишането) трябва да се извършва спокойно и безшумно, без да се повдигат раменете, което е признак на ключечно (раменно) дишане. За да могат учениците едновременно да поемат гръх и едновременно да запечат учителят по музика си служи с диригентски жест (едновременно повдигане на двете ръце придружено с поемане на гръх). Важно условие за изразителното и хубаво пеење е правилното звукообразуване. Правилното отваряне на устата (вертикално, а не встрани), естествено лежащият език и активно действащите устни са задължително условие за правилно звукоизвличане. Учителят следи учениците да пеят с естествен глас, без напъргание и крясък- леко и звънливо. *Дикцията* е друго важно условие, изразяващо се в ясно, точно и изразително произнасяне на думите. Учителят обръща специално внимание на трудните за изговаряне думи и съгласните в края на думите (на съгласни не се пее). Съгласуваност или *ансамбъл* между учениците се постига чрез системна и целенасочена работа. Ансамбловостта се изразява в едновременното и еднакво по сила и бързина пеење на песента, синхронното започване и завършване на възпроизвежданата музика.

Музикално-образователният процес надгражда уменията и навиците изградени при възпроизвеждане на музика във всеки следващ училищен етап. Преподавателят продължава да наблюдава и коригира певческата стойка, дишането и правилното звукоизвличане на учениците. Песенният репертоар в учебното съдържание по музика включва разнообразни песни, чрез които обучението по музика изпълнява своите цели. Очаквани резултати от обучението, свързани с дейността възпроизвеждане са:

- възпроизвеждане на ритмичен съпровод – подражателно и по графичен запис;
- възпроизвеждане на песни – авторски или народни
- изпълнява наричания и народни песни, свързани с изучаваните обреди;
- възпроизвеждат равномерна и неравномерна пулсация „на две“ и „на три“;
- възпроизвеждат ритмични последования от изучените нотни стойности;
- възпроизвеждане на мелодия или песен по нотен запис (III клас). Това е качествено нов опит от учебната им дейност по предмета музика.

Пеенето в часа по музика остава най-достъпната форма на изява за учениците в начален етап на обучение. Тя възпитава в учениците желание за себеизява, любов към музиката и желание за общуване чрез нея. Певческите навици, които учениците изграждат дават увереност в музикално-изпълнителските им способности и провокират тяхната артистичност.

Предизвикателствата при упражняване на дейността възпроизвеждане на музика в условията на електронно обучение се изразяват в трудността при осъществяване на ансамблово музициране. Платформите осигуряващи контакт между учители, ученици и студенти нямат наличните технически възможности за едновременно изпълнение на песен или музикален съпровод. Различното качество от звука, произлизащ от микрофона на всеки ученик и забавянето в звука водят до невъзможност при ансамблово музициране. Осъзнаването на ролята и значението на ансамбловостта в изпълнението наложи нов подход от страна на преподаватели и студенти, който да гарантира успешното реализиране на този тип дейност. Ансамбловото изпълнение на музика (песен или музикален съпровод) бе създадено чрез обработване на индивидуалните (домашни) изпълнения на учениците и монтирането им във видео клип, обединяващ звучността на целия клас. Индивидуалните

изпълнения на учениците са задача от домашната им работа, която има пряка връзка с дейността възпроизвеждане на музика. По този начин учениците успяват да чуят своето колективно изпълнение, макар и в условията на електронна обучаваща среда.

ТВОРЧЕСКА ДЕЙНОСТ

Упражняването на творческа дейност провокира въображението и креативността на учениците в часа по музика. Творческата дейност стимулира учениците да участват активно в часа по музика, дава им възможност да изразят себе си пред ученическият колектив. Възпитава учениците в толерантност и уважение, превръща класа в колектив. Очакван резултат от обучението по музика е възможността учениците да:

- импровизират танцови движения върху характерна музика, ръководейки се от метрума;
- импровизират ритмичен съпровод с детски музикални инструменти;
- импровизират съпровод върху песен и инструментален откъс;
- импровизират танцови движения върху музика от изучаваните жанрове.

Многообразието от упражняваните дейности в процеса на обучение намират отражение в разнообразието от задачи, които могат да реализират учениците. Всеобхватната роля на творческата дейност намира потвърждение при изпълнението на задачата: „Нарисувай картина по звучащото музикално произведение.“ Творческата дейност в процеса на електронно обучение има реално приложение чрез задаване на разнообразни задания, които учениците могат да изпълнят в домашни условия. С цел изпълнение на очакваните резултати от упражняването на творческата дейност от учениците се очаква: създаване на рисунка по конкретен музикален откъс, представяне на запис при изпълнение на право хоро или ръченица, съчиняване на музика, посредством използване на съвременни технологии, чрез програмите walk band и maestro, създаване на общ канал на класа за съхранение на музика.

Развиването на въображението и креативността на учениците, посредством упражняване на творчество в часа по музика е част от музикално-образователния процес. Творческата дейност възпитава творческо отношение на учениците към заобикалящата ги среда, активизира развитието на личностните им и музикални способности.

Музикалното обучение в общообразователното училище се изразява в откриване, регистриране и развиване на музикалните способности в учениците. Според Е. Николова (Nikolova, 2004: 35) музикалните способности „не могат да съществуват независими една от друга“.

Музикалните способности възникват в резултат на музикалната дейност и се свързват с определена страна на музикалната дейност. Основните музикални способности са:

- лагов усет;
- метроритмичен усет;
- усет за многогласие;
- музикално-слухови представи;
- музикална памет.

ЛАДОВ УСЕТ. ЛАД. Според Парашкев Хаджиев (Hadziev, 1974, 21) лад е „група от тонове, поставени в определени съотношения, в резултат на което някой от тях придобиват значение на устойчиви, а други на неустойчиви“. Ладът се възприема по три начина:

- чрез мелодията;
- чрез хармонията;
- чрез гамата.

При началното формиране и развиване на лаговия усет в часовете по музика се използват малки по обем примери, предимно постепенно движение, което в процеса на обучение се усложнява с разширяване на звуковия обем (диапазон) и примери, в чиито състав има разнообразие от постепенно движение (възходящо и низходящо) и скок. Развиването на лаговия усет чрез възприемане на музикални примери от класическата практика се съчетава с включване на музикални примери от българския фолклор. Целта е учениците да привикнат слухово към звучността на фолклорната музика. За развиване на лаговия усет е необходимо възприемане на голям брой мелодии, които се запомнят лесно, разнообразни са в интонационно отношение и емоционално съдържание.

МЕТРОРИТМИЧЕН УСЕТ. МЕТРОРИТЪМ. Според Пенка Минчева (Mincheva, 2009: 58) под метроритъм се разбира „движението в музиката, което се получава в резултат от редуването на различни по времетраене тонове, организирани в силни и слаби метрични пулсации, протичащи в точно установена бързина (темпо)“. Метроритъмът служи за организиране на тоновете посредством тяхната различна тежест (акцентуираност). Развиването на метроритмичния усет в обучението по музика започва още в първи клас и се свързва с различаването на двувременната и тривременната метрична пулсация, което се изразява в осъзнаването на жанровете марш и валс (нови понятия за I клас). Системната работа за развиване на метроритмичния усет на учениците в началния училищен етап се изразява във възприемане на музикалните жанрове марш, валс, ръченица, пайдушко хоро и гайчово хоро и жанровете сюита, менует, гавот, танго, самба, полонез, мазурка, балет, опера, оперета, мюзикъл,

рок опера, симфонична поема в прогимназиален и гимназиален етап. Учителят по музика отделя специално внимание на неравномерното броене на две, три и четири, характерно за българската фолклорна музика. Вниманието на учителя е насочено към удължения дял, имайки предвид, че учениците често го изпълняват по-бавно и неточно.

УСЕТ ЗА МНОГОГЛАСИЕ. Според П. Минчева (Mincheva, 2009: 71) усетът за многогласие се изразява в „диференциране на едновременно звучащите гласове при възприемане на музикалното произведение и в оценяване на изразителното значение на многогласието в конкретна творба.“ Усетът за многогласие се развива в учениците още в първи клас, с въвеждането на понятието хор. Слуховият опит на учениците се разширява с възприемането на различни примери от музикалната практика и възможността за съзнателно възприемане и откриване на хомофонния и полифоничния тип многогласие (в VII клас).

МУЗИКАЛНА ПАМЕТ. Според Борис Минчев (Minchev, 2004: 225) паметта е „психическо функция на личността. Основните паметови процеси, които протичат са: фиксация (запаметяване), съхраняване (ретенция) и възпроизвеждане“. Музикалната памет се изразява чрез мелодически слух т.е. възможността точно да се възприеме и възпроизведе мелодията. Правилното и точно възпроизвеждане е възможно само когато мелодията е добре запаметена. Музикалната памет се характеризира с по-голяма или по-малка трайност и обем.

МУЗИКАЛНО-СЛУХОВИ ПРЕДСТАВИ. Те отразяват височината, трайността, силата, тембъра на тоновете от мелодията. Музикално-слуховата представа е двупластова. Тя отразява звуково-височинното движение (лаговата осмисленост на тоновете от мелодията) и времеовото съотношение между тоновете (метроритмичната им организация). Музикално-слуховите представи имат отношение към развитието на вътрешния музикален слух на учениците.

Обучението по музика в общообразователното училище е насочено към активизиране и развиване на музикалните способности на учениците, чрез изпълнение на основните музикални дейности. Присъствието на трите основни дейности в часа по музика – възприемане, възпроизвеждане и творчество са необходимо условие за качествено провеждане на часа по музика. А реализирането им в електронната форма на обучение е напълно изпълнимо.

ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНТНОСТ И ГРАМОТНОСТ

Участието на информационните и комуникационни технологии в процеса на обучение са дългосрочен приоритет на европейската образователна политика. В основата на Стратегията за ефективно

прилагане на информационни и комуникационни технологии в образованието и науката на Република България (2014-2020) е заложено създаване на информационно-комуникационна инфраструктура в системата на образованието. Подчертава се необходимостта от умения на педагогическите кадри за работа в цифрова среда и включване в образователния процес на цялото многообразие от възможности и средства за достъп до информация. Ключов фактор е мобилността на всеки участник в образователния процес (учител, ученик, родител, студент) и достъпа до електронни образователни ресурси и услуги. Техническите умения на базовите учители, студенти и ученици са необходимо условие за реализиране на училищно обучение в дигитална среда. Дигиталната грамотност е приоритет в училищното образование, която според М. Минкова (Minikova, 2014: 173) се употребява като израз на „общ набор от знания и умения в областта на информационните и комуникационни технологии и тяхното използване в професията и всекидневния живот.“ За осъществяване на обучение в електронна среда са необходими налични условия:

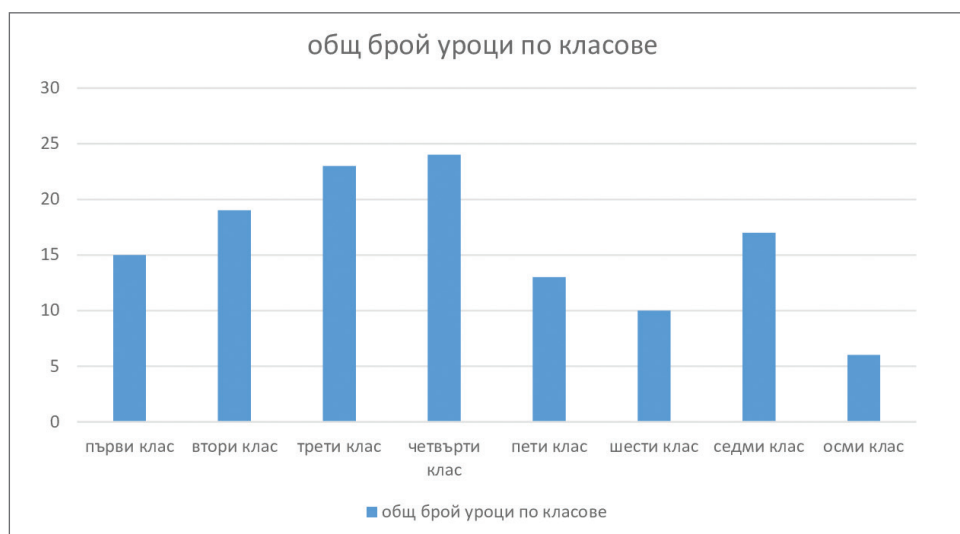
- достъп и умение за работа с платформи, за осъществяване на онлайн връзка, посредством създаване на виртуална класна стая;
- достъп до мултимедийните компоненти на електронния учебник;
- създаване на учебни материали, адаптирани към индивидуалните нужди на обучаемите;
- уроци, въвеждащи ново знание (видеоуроци) за учениците, посредством озвучаване на учебния текст, обогатен с коментари към графични и мултимедийни обекти;
- интерактивни текстове (музикални игри), служещи за проверка на усвоения учебен материал и даващи информация за пропуските и наличните знания на учениците;
- озвучаване на песенния репертоар от учебното съдържание и създаването на инструментал към него, което се явява необходимо условие за упражняване на дейността възпроизвеждане на музика (пеене).

СТАЖАНТСКА ПРАКТИКА (ДЪРЖАВНА ПРАКТИКА)

Въз основата на фундаментните дейности, които осигуряват развиване на базисните музикални способности и натрупаните знания и умения от предходните години на обучение по дисциплините: Методика на обучението по музика в I-IV, V-XII клас, Хоспетирание в I-IV, V-XII клас, и Мултимедийно учебно съдържание в часа по музика, студентите от 4 курс се изправиха пред предизвикателството да

адаптират своите знания и умения и да ги приложат в условията на електронно училищно обучение. Техническите умения на студентите показва нивото на тяхната дигитална компетентност посредством разработване на уроци по музика чрез разнообразни програми за запис, редактиране, видеообработка (filmora, vegas, powerpoint) и образователни платформи - игри (kahoot, quizizz), които да направят урока по-интересен и атрактивен за учениците, но същевременно изпълняващ целите на обучението по музика.

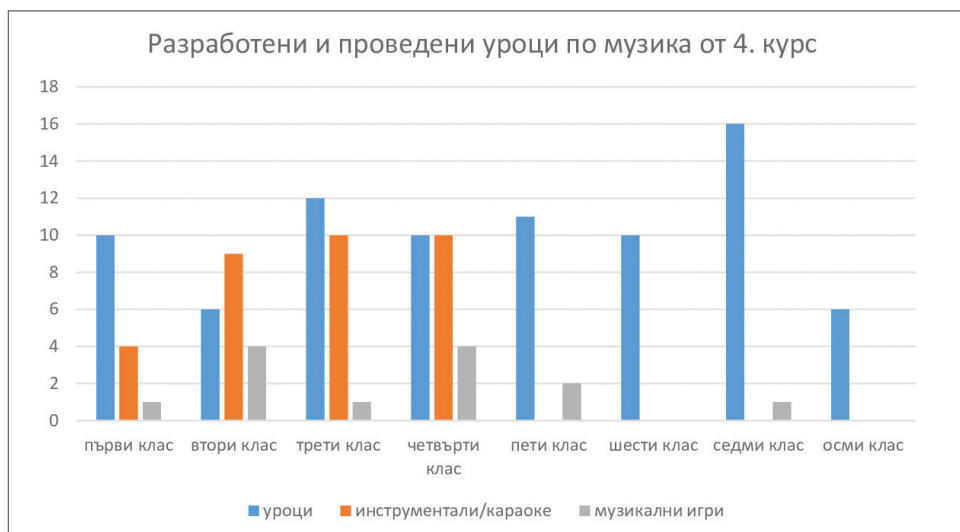
За периода от 16.03.2020 до 16.04.2020 студентите от 4 курс, специалност „Музика“ реализираха и представиха на учениците във виртуалните класни стаи общо 128 учебни материала (видеоуроци, презентации, инструментали, караокета и музикални игри). Учебните материали са създадени за часовете по музика от I до VIII клас и използвани в класовете на базовите учители по музика, във всички паралелки. Музикалните игри се използват за упражняване и затвърждаване на знанията в часовете по музика или се задават за домашна работа.

Фигура 3. Общ брой разработени уроци за периода (16.03.2020-16.04.2020)

От общия брой учебни материали за електронно обучение има 82 видео урока, 33 инструментала и караокета към песни от учебното съдържание и 13 музикални игри, за осъществяване на упражнение, преговор и затвърждаване на материала. Уроците, които студентите разработват са на базата на учебното съдържание и годишното тематично разпределение на материала по музика. Развитите

и представени пред учениците урочни теми са от I до VIII клас включително, поради липсата на предмета музика в IX и X клас, през втория учебен срок на базовото училище.

Фигура 4. Разработени и представени уроци от студенти 4 курс (по класове)

От диаграмата на фигура 4. прави впечатление наличието на голям брой създадени инструментали и караокета в начален етап на обучение. Значителният брой се оправдава от засиленото упражняване на дейността възпроизвеждане на музика (пеене на песен) в начален етап на обучение. За стойността на представените в VIII клас (6 урока) е важно да се вземе предвид годишният хорариум от часове по музика за VIII клас. Учебната програма по музика в VIII клас предвижда 18 часа изучаване на предмета музика, което означава веднъж седмично в един учебен срок.

Поради интересът към учебните материали на студентите от 4 курс в интернет пространството се създаде канал в сайта - <https://www.youtube.com/>. Към дата 24.04.2020 статистиката на канала дава информация за 11709 показвания на видеоуроците, инструменталите и караокетата, създадени от студентите в 4 курс, специалност „Музика“. Създадените учебни материали по предмета музика са качествено нов етап в реализирането на училищното обучение. Предимството на реализираните видеоуроци, инструментали, караокета и музикални игри е възможността за превръщането на обучението по музика в атрактивен и забавен процес, същевременно осъществяващ качествено обучение по предмета музика.

РОЛЯТА НА БАЗОВИЯ УЧИТЕЛ

Правилното осъществяване на музикална подготовка на учениците е трудна и отговорна задача, която стои пред всеки педагог. Наличието на комплекс от качества – музикални и личностни са гаранция за ефективност в обучението на учениците. Правилното диагностициране, насочване и развитие на музикалните способности на учениците са в основата на педагогическата работа на учителя по музика във всеки етап на училищното обучение.

Базовият учител е медиаторът между ученици и студенти. Той е този, който познава интересите и предпочитанията на ученическия колектив, разбира необходимостта от индивидуален преподавателски подход към всеки клас и ученик. Базовият учител контролира работата на студента като следи за точното и коректно отношение към педагогическата работа, помага в комуникацията между ученици и студенти, създава благоприятна среда за работа. Учителят следи за разпределението на основните дейности в часа по музика и изпълнението на очакваните резултати от обучението във всеки учебен час. Часовете по музика не бива да се превръщат в часове с едностранна насоченост към пеење, слушане на музика или теоретично усвояване на материала. Ето защо е важно пространствената организация в часа по музика, която да осигури присъствието на основните дейности, без превес на някоя от тях.

Големият обем от теоретични знания в прогимназиален и първи гимназиален етап крие опасността от невъзможност за осъществяване на дейността възпроизвеждане поради количеството теоретичен материал. Реалната опасност произлиза от недостатъчния хорариум от часове, предвидени за изучаване на предмета музика в VIII, IX и X клас – 18 часа, в един учебен срок.

Ръководната роля, която заема базовият учител в процеса на работа налага необходимост от организаторски способности, които намират отражение при работата с ученическия колектив, индивидуалната работа с ученици и студенти. Педагогическите способности на базовия учител включват уменията да разбира и ръководи поведението на ученици и студенти, да им въздейства и убеждава в процеса на работа и целенасочено ги води към поставената цел. Личностните качества, които притежава базовият учител са от съществено значение за изграждането на високообразовани и интелигентни личности. Потвърждение намираме в думите на Г. Пиръов (Piriov: 1966. 410), според който “никой не може да изгражда другите личности, ако не изгради първо своята личност”. Високите морални ценности и критерии за качествено естетическо възпитание

са само част от компетенциите, които трябва да притежава добрият базов учител. Търпението и любовта към ученици и студенти са задължителни за реализиране на целите на педагогическата работа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Учебната практика е необходимо условие за формиране на студента в преподавател по предмета музика. Приложението на теоретичните знания в реална работна среда са част от образователния процес, през който преминават студентите. Практиката в училище дава информация за готовността на студента за работа в реална работна среда, провокира неговите знания и комуникативни способности. Реализирането на учебна практика в различни училищни етапи налага необходимост от диференциран подход в педагогическата работа, който да е изцяло съобразен с възрастовата характеристика на учениците, техните умения и интереси. Именно поради тази причина е задължително наблюдаването и провеждането на часове по музика във всеки училищен етап. Непредвидените обстоятелства, пред които се изправиха студентите от специалност „Музика“ в 3 и 4 курс през месеците март и април на учебната 2019/2020 година наложи иновативен подход в провеждането на педагогическата практика. Необходимостта от създаване на електронни учебни материали, които да служат в процеса на преподаване в часовете по музика в дигитална учебна среда, показва техническите умения на студентите, чрез създаване на голям брой образователни ресурси, за използване в дигитална среда. Студентите показаха необходимата дигитална компетентност и грамотност за провеждане на дистанционно обучение по предмета музика.

ЛИТЕРАТУРА

- Hadziev 1974: Hadziev P. Елементарна теория на музиката. София, 1974, 21.
[Elementary theory of music. Sofia, 1974, 21.]
- Mihova 2014: Mihova, Marinela. Образователна политика на Европейския съюз. Пловдив, 2014, 173. [European Union educational policy. Plovdiv, 2014,173.]
- Minchev 2004: Minchev, Bboris. Проблеми на общата психология. С., 2004, 225.
[Problems of general psychology. Sofia, 2004, 225.]
- Mincheva 2009: Mincheva, Penka. Музикалното възпитание в общообразователното училище. София, 2009, 58. [Music education in the secondary school. Sofia, 2009, 58.]

- Nikolova 2004: Nikolova, Emiliya. Методика на музикалното обучение за предучилищна възраст. София, 2004, 35. [Methods of music education for preschoolers. Sofia, 2004.]
- Petkova, Vulkova: 2012. Petkova, M, Vulkova, Z. Студентите от специалност Педагогика на СУ „Св. Климент Охридски“ и готовността им да преподават по български език и литература като бъдещи начални учители. – Образование, 2012, 5, 100- 114. [Students in the pedagogical major of Sofia University “St. Kliment Ohridski” and their willingness to teach Bulgarian and literature as future primary teachers. – Education, 2012, 5, 100-114]
- Piruyov, 1966: Piruyov, Gencho. Педагогическа психология. София, 1966, 410. [Educational psychology. Sofia, 1966.]
- <https://www.youtube.com/channel/UCvVU9yJyrHEJWxLq5gf6lZw/about> (последно влизане на 24.04.2020)

Данни за автора:

Гл.ас.г-р Ралица Димитрова, Катедра „Музика“, ФНОИ,
СУ „Св. Климент Охридски“; E-mail: r.dimitrova@fnoi.uni-sofia.bg